

Luchtkastelen op Sypesteyn

Nestkasten en vogelhuizen van
hedendaagse kunstenaars & ontwerpers

2 april – 31 augustus 2014
Kasteel-Museum Sypesteyn, Loosdrecht

En weer hoort men de Vooglen zingen

Jonkheer Henri van Sypesteyn (1857-1937) bouwde zelf geen nest. In plaats daarvan schiep hij een geheel van tuinen, park en bos, met daarin een sprookjeskasteel dat hij inrichtte als museum. De jonkheer was de laatste mannelijke telg van zijn familie. Van hem werd verwacht dat hij nageslacht in de wereld zou zetten. In plaats daarvan bouwde hij een monument voor zijn voorgeslacht. De sinds 1815 adellijke familie Van Sypesteyn stierf met hem uit. Het leven ging door in de natuur; Henri van Sypesteyn dichtte:

[...]

*En weer staan als een krans van groen,
de boomen in de wijde kring
Die eeuwen om de slotgracht ging;
En prijken even schoon als toen
Voor eeuwen andere geslachten
Maar van een stam hier ommegingen
En weer hoort men de vooglen zingen
hun eeuwig lied van blij verwachten.*

Het museum toont nog altijd Van Sypesteyns verzamelingen en maakt tijdelijke tentoonstellingen. Een belangrijke deelcollectie is het porselein. Fascinerend aan dit materiaal is de fragiliteit, die al eeuwenlang associaties oproept met het verenkled van vogels. Kort na de ontdekking van het procedé in het Duitse Meissen vormde Johann Joachim Kändler al de meest fantastische papegaaien en kaketoets. Ook in de collectie Sypesteyn zijn er veel vogels van en vooral op porselein te zien. Relatief veel hedendaagse ontwerpers van vogelhuizen kiezen porselein als materiaal.

Ook buiten het kasteel in de tuin en het park vinden vogels hun plek op Sypesteyn. Eenvoudige nestkasten faciliteren vele soorten. In de tentoonstelling *Luchtkastelen* wordt deze faciliteit tot commentaar en verleiding. Een verbinding tussen cultuur en natuur waarin Jonkheer Van Sypesteyn zich zeker zou hebben herkend.

D.H. (Rik) van Wegen (conservator)

Kasteel-Museum Sypesteyn dankt alle kunstenaars, studenten van de HKU en andere betrokkenen voor hun enthousiaste medewerking!

Luchtkastelen bouwen

Waarom bemoeit de mens zich met de huisvesting van vogels? Zijn het niet juist de vogels die ons iets kunnen leren? De Romeinse schrijver Plinius keek al in de eerste eeuw naar vogels en zag ingenieuze architecten. In 2008 ontwierp de Chinese kunstenaar en architect Ai Weiwei geheel in de geest van Plinius voor de Olympische spelen in Beijing een Bird's Nest Stadion. Is het juist het vernuft van vrije vogels dat de kunstenaar prikkelt om voor deze dieren te ontwerpen?

Het archetype van door mensen gemaakte vogelhuizen is simpel: een bodem, een dak, vier wanden en een gat. Maar zou een vink, die zelf met spinrag uit korstmos, mos, gras en veren een diepe kom maakt, die precies past in een vork van takken, hier niet smalend zijn veren voor ophalen? Kan een mens zich niet verplaatsen in de vogel, of bouwt hij graag een luchtkasteel? Zogenaamd voor een vogel, maar eigenlijk voor zichzelf. Mike Kelley (1954-2012) schreef bij zijn afstudeerpresentatie aan het California Institute of the Arts in 1978:

Assuming that the bird is
A symbol of the soul
Then
The birdhouse is the body
Or
All things carnal
Then
Anything other than a
Birdhouse
Is
Unknowable
And shouldn't be built
Except in states of extreme
Self confidence
When you can pretend you can

3

Kunstenaars, vormgevers en kunststudenten zijn uitgedaagd zich te verplaatsen in vogels. De resultaten hiervan zijn nu te zien in de tentoonstelling *Luchtkastelen op Sypesteyn*. Idealen en droombeelden, soms appellerend aan nostalgie en veiligheid, maar vaak ook frisse en soms scherpe commentaren op onze eigen wereld. variërend in concept, vorm, materiaal, kleur en grootte.

Judith D. van Meeuwen (gastcurator)

Binnen in kasteel-museum Sypesteyn

Leon Adriaans | Helmond 1944-2004
Vogelhuisje, jaren 70-80,
hout, verf
bruikleen en courtesy Stichting Leon Adriaans

Voor Leon Adriaans, Brabander in hart en nieren, werd een droom werkelijkheid toen hij, een aantal jaren voor zijn dood in 2004, een monumentale boerderij in het Brabantse Bossche Broek in Sint-Michiëlsgestel kon betrekken. Het werken op de boerderij werd onderdeel van zijn kunstenaarschap. Overdag zorgde hij voor zijn boerderij, duiven en met zijn geliefde paarden omgeploegde akkers. 's Nachts schilderde hij, soms op gebruikte veevoederzakken, over het Brabantse leven waar hij niet zonder kan en over de kunstwereld en zijn positie daarin. Zijn dagelijkse taken beschouwde hij echter ook als onderdeel van zijn kunstenaarschap: van de door hem getimmerde en daadwerkelijk gebruikte vogelhuisjes tot en met de geboorte van zijn trekpaarden aan toe. | JK
www.leonadriaans.nl

4

James Aldridge | Farnborough, Kent, UK, 1971
Anti-Holk (Starling), 2010,
eikenhout en dennenhout met spijkers
courtesy Galerie Gabriel Rolt

Het werk van James Aldridge is beïnvloed door de bossen van Småland in Zuid-Zweden en de Heavy Metal muziek waarnaar hij veel luistert. In zijn schilderijen en aquarellen spelen natuur en landschap een grote rol. Dit leidt tot vervreemdende duistere beelden: spinnen en skeletten naast vogels, bloemen en vlinders op een vrolijk gekleurde abstracte achtergrond. Mensen beeldt hij nooit levend af, wel als botten en skeletten. Als kind was Aldridge gefascineerd door vogels en nog steeds spelen deze een rol in zijn werk. Aldridge heeft ook een aantal (gevonden) vogelhuisjes bewerkt. 'Holk' is het Zweedse woord voor nestkast. De objecten met de titel *Anti-Holk* geven commentaar op het fenomeen vogelhuis. | NB

Henk van den Bosch | Ambt-Delden, 1960
Tweet Seed Pavilion (boven), 2014,
 hout, kunststof, vogelzaad, lak
Community (onder), 2014,
 hout, perspex, lak
 bruikleen van de kunstenaar

Henk van den Bosch maakt vooral schilderijen waarin architectuur centraal staat. Voor deze tentoonstelling schiep hij twee vogelhuisen. *Tweet Seed Pavilion* is een tentoonstellings-paviljoen voor vogels. In de halve koepelvormige ruimte wordt een 'schilderij' van vogelzaad getoond. Het hele vogelhuis is bekleed met vogelzaad. Het suggereert een overdaad aan voedsel, maar het voedsel is met lak gefixeerd en voor vogels onbereikbaar. *Community* verwijst naar het modernisme en het streven naar een ideale en utopische manier van samenleven. Het is samengesteld uit vogelhuisjes van verschillende formaten, met elk zowel een eigen ingang als toegang tot een gemeenschappelijke binnenruimte. | NB www.henkvandenbosch.nl

foto: Henk van den Bosch

Tom Claassen | Heerlen, 1964
Zonder titel (vogelhuis), 2009,
 rubber
 courtesy Fons Welters, bruikleen particuliere
 collectie

Beeldhouwer Tom Claassen gebruikt voor zijn werk uiteenlopende materialen; van traditioneel marmer tot experimenteel rubber. Rubber wordt normaal vooral toegepast bij het maken van mallen voor bijvoorbeeld bronzen beelden. Claassen bedekt een bestaand voorwerp, in dit geval een vogelhuisje, met vloeibaar rubber, om het na stolling weer af te pellen en het als een zelfstandig beeld te presenteren. Door zijn beelden extra 'op te pompen' of ze juist slap te laten hangen, legt Claassen de nadruk op de holle status die de meeste traditionele beelden kenmerkt. Een holte met mogelijkheden; voor een nestje bijvoorbeeld. | JK www.tomclaassen.com

Irene Fortuyn | Geldrop, 1959
Birchhouse for Van Loon, 1996

Bruikleen mevrouw Ph. C. Colomb de Daunant-van Loon, courtesy Museum Van Loon.

Irene Fortuyn maakt veel werk voor de openbare ruimte, waarbij de plek zelf bron van inspiratie en uitgangspunt van onderzoek is. De relatie met onze leefomgeving, en daarmee met de natuur, keert daarbij regelmatig terug. Dit vogelhuis maakte Fortuyn voor de tentoonstelling *Exchanging Interiors* in museum Van Loon. De binnenkant van het vogelhuis reflecteert het historische interieur van Van Loon. De verschillende vertrekken zijn gedecoreerd met wandbekleding, plafondschilderingen en andere decoratieve elementen. Maar het vogelhuis bevat geen meubels, de kamers zijn niet ingericht. Het woonaspect is verdwenen, het uiterlijk vertoon blijft over. | NB www.irenefortuyn.nl

Fumiko Kobayashi | Tokio, JP, 1977
Nestkasten, 2005,
filmopname, 8:56 min loop

Fumiko Kobayashi is in Tokio en Weimar opgeleid als schilder, maar maakt vooral sculpturen, foto's, video's, installaties en performances. Vaak verwerkt ze hierin gebruiksvoorwerpen en afval. Haar installaties ontstaan soms als reactie op voor haar betekenisvolle plekken.

In 2005 woonde Fumiko Kobayashi een half jaar in een huis, waar ze zich niet prettig voelde. Als een eiland bouwde ze hierin een extra vloer. Toen ze zich nog niet thuis voelde, maakte ze een nieuwe structuur, waardoor ze zich met al haar bezittingen onder deze vloer kon huisvesten. Zoals organische structuren en gedachten veranderde dit bouwsel voortdurend. Zo vormde Kobayashi een knus nest waar zij aangenaam kon wonen. NB

Couzijn van Leeuwen | Hoevelaken, 1959
Supporting wildlife (dedicated to David Attenborough), 2014,
karton en papier
bruikleen van de kunstenaar

Uit zijn favoriete materiaal karton, bouwde Couzijn van Leeuwen dit terrarium en vulde het met angstaanjagende koppen, die worden omringd door een lieflijk geheel van weelderig struikgewas en levendige kleine vogels. Via de gapende monden kunnen zij zich toegang verschaffen tot de holle beelden. Nestkasten waren niet altijd – zoals wij ze nu kennen – veilige broedplaatsen. De opengesperde monden en de schotelvormige lippen herinneren aan de oude spreeuwenpotten, die dienden om vogels te vangen en ze als maaltijd te bereiden. | JK www.couzijnvanleeuwen.nl

London Fieldworks Jo Joelson | Sliema, MT, 1969; Bruce Gilchrist | Imtarfa, MT, 1959
Monarchy, 2010,
 video and animation, sound: Dugal Mc. Kinnon,
 21 minuten 10 sec
 courtesy Stour Valley Arts

Monarchy neemt de kijker mee naar King's Wood, een bos in Kent waar de seizoenen een jaar lang worden gevolgd. Hoofdrospelers zijn drie architecturale sculpturen, ontworpen door London Fieldworks, een samenwerkingsverband tussen kunstenaars Bruce Gilchrist en Jo Joelson. Voor deze objecten lieten zij zich inspireren door de architectuur van drie onder dictatoriaal bewind opgetrokken megalomane paleizen van achtereenvolgens: Stalin,

Mussolini en Ceauçescu. Te zien is hoe dieren hun weg vinden in een soms desolaat ogend bos. De video eindigt met een wervelwind van vrije vlinders, een ironisch commentaar op de dwang waarmee de megalomane paleizen werden gebouwd. | JK
www.londonfieldworks.com

Ton Matton | Vianen, 1964
EiPODs, 2009,
 bruikleen en courtesy Ton Matton office

De als stedenbouwkundige opgeleide kunstenaar Ton Matton ontwierp jarenlang voor Vinexlocaties. Later richtte hij in Wendorf, Duitsland onder meer een academie op die zich richt op autarkisch wonen en duurzaamheid. Samen met Björn Ortfeld bedacht Matton in 2009 de nestkast EiPOD voor het Gelderse park Lingezege. Deze nestkast werd speciaal ontwikkeld voor de steeds minder voorkomende bonte vliegenvanger. Door klimaatveranderingen is het broedseizoen vervroegd. De eerder beschikbare nestkasten zijn hierdoor tegenwoordig bezet door andere vogels, op het moment dat de bonte vliegenvanger uit Afrika arriveert. Matton koppelt in feite Vinex-criteria aan de behoeften van vogels. | JvM
www.mattonoffice.org

Studio Makkink & Bey Rianne Makkink | Gorsel, 1964;
 Jurgen Bey | Soest, 1965
3119 Birdhouse, 2008,
 bruikleen Studio Makkink & Bey

Rianne Makkink en Jurgen Bey startten in 2002 Studio Makkink & Bey. Uitgangspunt is dat bouwkunde en landschapsarchitectuur direct samenhangen met productontwikkeling. De gloeilamp heeft de architectuur beïnvloed en wolkenkrabbers hadden nooit kunnen ontstaan zonder de lift. Ook bij de ontwerpen van Makkink & Bey ontstaan producten uit de context. Dit vogelhuis ontstond naar aanleiding van een opdracht van veilinghuis *Phillips de Pury & Company*. Het bedrijf was zich bewust van de hoeveelheid afval die het produceert en vroeg de kunstenaars hiermee iets te doen. De ontwerpers maakten deze huizen die vervolgens werden geveild. De opbrengst ging naar het educatieprogramma van *The Adventure Ecology*. | NB
www.studiomakkinkbey.nl

Jet van Oosten |
Almelo, 1956
Vogel's huis, 2006,
textiel en mixed media
(metaal, karton, hout
en textiel)
bruikleen van de
kunstenaar

Al tijdens haar studie in Groningen raakte Jet van Oosten gefascineerd door alledaagse

voorwerpen, in haar woorden 'de dingen'. Zij verzamelt al jaren stoffen, band en garen. Van Oosten is in de eerste plaats schilder. Soms voegt Van Oosten in haar schilderijen-tentoonstellingen ruimtelijk werk toe. Zowel haar schilderijen als haar ruimtelijk werk geven blijk van haar voorliefde voor het 'stoffelijke'. Als kind werd ze ontroerd door een ouderwets vogelhuisje dat ze ieder jaar terugzag op haar vakantieadres. Eind 2006 ontstond *Vogel's Huis*, een soort uitsnede van een vertrek, bekleed met eenzelfde 60-er jaren stof, geïnspireerd op haar eigen geschiedenis en die van haar generatie. | JvM www.jetvanoosten.nl

Frans Ottink | Neede, 1961
Die Kohlmeise und ihr Heckplatz, 2004,
porselein, gegoten, oplage
bruikleen van de kunstenaar,
courtesy Studio Zand

'Dit vogelhuis is bedoeld voor koolmezen, maar ik heb de aanwijzingen van mezenkeners naar hartenlust in de wind geslagen.' Voor vormgever Frans Ottink is een nestkast meer dan een vogelverblijf. Het is de symbolische broedplaats voor nieuwe ideeën. Ottink benadrukt dit door te kiezen voor de vorm van het ei. Deze oervorm staat letterlijk bol van potentie, terwijl haar kracht tegen druk van de buitenwereld beschermt. Ottink voegt hier ongebruikelijke vormen aan toe zoals een vierkant gat en een golvend luifeltje. Ook de handmatig aangebrachte decoratie valt op. De kleur is Delfts blauw, 'omdat dit de keramische kleur bij uitstek is.' | JK www.studiozand.nl

Chrystl Rijkeboer | Driehuis, 1959
Home, 2010,
gesponnen en gebreed mensenhaar,
touw en ijzerdraad
bruikleen van de kunstenaar

Een belangrijk thema voor Chrystl Rijkeboer is identiteit. Zij stelt de schil, de buitenkant, het (ideaal)beeld waaraan we denken te moeten voldoen tegenover het wezenlijke karakter waar we veel moeilijker bij kunnen komen. Heel vaak wordt deze schil in haar werk vertegenwoordigd door vormen van gebreed mensenhaar. Een ander belangrijk thema voor Rijkeboer wordt gevormd door het verleden, het gezin waarin zij opgroeide. In deze vogelhuizen uit Rijkeboers serie *Homes* komen beide thema's samen. | RVW www.rijkeboer.com

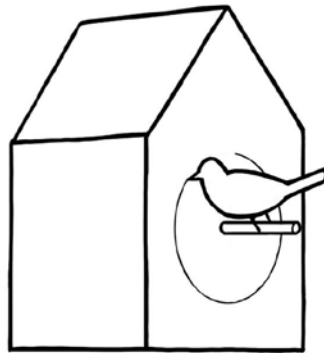

Frederik Roijé | Goor, 1978
Holy Homes, 2007,
 gekleurd porselein en glas bedekt met
 bladgoud, oplage
 courtesy Frederik Roijé

Frederik Roijé ontwerpt vanuit een hang naar verrassingen, nieuwsgierigheid en schoonheid. Daarnaast verbindt hij aan de functionele waarde van zijn producten een verhaal. Roijé geeft met zijn ontwerpen een verassende draai aan overbekende archetypen. Ook bij deze *Holy Homes* gebeurt dit. Het ene verwijst naar een moskee, het andere naar een kerk. Met het betrekken van één van de huisjes kiezen de vogels onbewust voor een geloof. Het is een speelse verwijzing naar de samenleving, waar religies naast elkaar bestaan. Religies die elk op hun manier een nest willen zijn voor gelovigen. | NB Roije.com

Tomas Schats | Eindhoven, 1976
Vogelhuisje, 2014,
 getekende animaties, loop

Tomas Schats zet in zijn animaties met slechts een paar heldere lijnen een eenvoudige situatie neer. Niets is echter wat het lijkt; de situatie ontwikkelt zich altijd anders dan verwacht. Speciaal voor *Luchtkastelen* maakte Schats twee animaties. Een ervan heeft in de hoofdrol een vogel die een poging lijkt te doen zijn huis binnen te komen. 'Is het een specht die te maken krijgt met het ongewenste gedrag van het aanvliegstickje? Of andersom?' Dit doe-het-zelf-huisje zonder gat blijkt in ieder geval geen goede match te zijn voor welke vogel het ook is die hier zo zijn best doet. | JK www.tomasschats.nl

Carolijn Slottje | Hoogeveen, 1976
Squattered Birdhouse, 2013,
 hergebruikte klokken
 bruikleen van de kunstenaar

Interieurontwerpster Carolijn Slottje geeft oude objecten die hun waarde hebben verloren weer betekenis door ze te transformeren tot vogelhuis. Een afgedankte (koekoeks)klok of geluidsbox is voor een vogel een prima locatie om in te wonen en de objecten krijgen op deze manier een nieuwe functie. Het zijn als het ware kraakpanden voor vogels. In deze objecten komen Slottje's interesse voor biomimetica (het imiteren van de natuur in

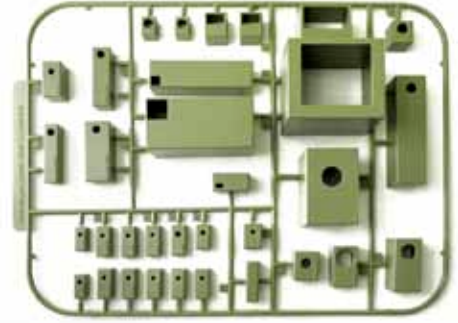

foto: Carolijn Slottje

toepassingen voor de mens) en voor een *fair trade* levensstijl en haar liefde voor de natuur samen. | NB www.carolijnslottje.com

Henk Stallinga | Tytsjerksteradiel, 1962
Tweety, 2004 (2x),
 geschilderd hout, oplage
 courtesy Ron Meijer en bruikleen Paul Mertz

Henk Stallinga is in zijn werk op zoek naar de essentie. Zijn werk is opgenomen in belangrijke museumcollecties zoals van het MoMA in New York en het Stedelijk Museum in Amsterdam. *Tweety* is een installatie in de vorm van een vogelhuis ontworpen voor het Hara Museum in Tokio. In de Japanse tuin verspreiden de helder rode *Tweety's* geluiden van in Nederland inheemse vogels. In kasteelmuseum Sypsteyn zijn de *Tweety's* geplaatst op een met Loosdrechts porselein gedekte tafel. Dit servies is gedecoreerd met vogels, zoals pimpelmees, puttertje, grote bonte specht en ekster. *Tweety* is gedurende de tentoonstelling even hun spreekbuis. | JvM www.stallinga.nl

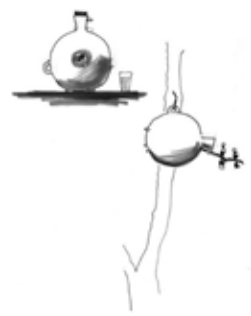
Eveline Visser/Studio 1:1 | Oosterbeek, 1982
Vogelstad, 2010,
 bruikleen kunstenaar

Naar aanleiding van een onderzoek voor de gemeente Dordrecht naar de relatie tussen stad en land ontwierp Eveline Visser *Bird City*. Visser merkte dat er buiten de stad veel vogels zijn, maar dat deze binnen de stad minder zichtbaar zijn. Ze ontwierp een hekwerk met daarop drieëndertig nestkasten voor evenzoveel vogelsoorten. Iedere soort heeft specifieke voorkeuren voor hoogte en grootte van het gat in van de kast. Visser werd getroffen door de overeenkomst met mensen. Iedere stadsbewoner heeft zijn eigen woonwensen. | NB www.studio1op1.nl

Marcel Wanders | Boxtel, 1963
Apple Juice Bottle Birdhouse, 1999,
 courtesy Droog Design, Amsterdam

Marcel Wanders is internationaal vooral bekend om zijn meubels, interieurs en art direction. Een belangrijk thema is voor hem duurzaamheid. Duurzaamheid wordt bereikt door de band die gebruikers ontwikkelen met fraaie en goedgevoerde voorwerpen en ook door hergebruik van afval.

Apple Juice Bottle Birdhouse werd in 2012 ontwikkeld in opdracht van de Kulturstiftung Dessau Wörlitz voor een tentoonstelling over Dutch Design in Schloss Oranienbaum. Met dit ontwerp geeft Wanders een nieuwe rol

aan een object dat is verbonden met de tradities van dit oude Duitse cultuurgebied. | RVW www.marcelwanders.com

Dré Wapenaar | Berkel en Roodenrijs, 1961
Birds Treetent, 2005,
 tentdoek, katoen en hout
 bruikleen Museum De Fundatie

De Rotterdamse kunstenaar Dré Wapenaar maakt al twintig jaar tentsculpturen. 'De tent is zo'n dankbaar medium om mee te werken, omdat iedereen het kent, [...]. De tent is van oudsher ons gezamenlijke huis. [...] Tenten zijn bij uitstek een plek voor ontmoetingen. Ze bieden bescherming en koestering, maar iedereen die wel eens heeft gekampeerd, weet ook dat het verblijf in een tent op gespannen voet staat met privacy.' De tenten van Wapenaar zijn 'sociale sculpturen'. Zijn werk is af als het in gebruik wordt

genomen. Omdat vogels nestelen op een zekere afstand zal de *Birds Treetent* voor hen vreemd zijn. | JvM
www.drewapenaar.com

foto: Robbert Roos

Doreen Westphal | Koethen, DE, 1970
Bird's palace, 2009,
 keramiek, oplage

Met de ogenschijnlijk zo vanzelfsprekende huismus gaat het niet goed. Door moderne bouwtechnieken ontbreken tegenwoordig de holttes, nissen en kieren van oude gebouwen. Door zijn specifieke afmetingen is dit vogelpaleisje het ideale verblijf voor de huismus. Zijn vorm, ontleend aan een melkpak, refereert aan het vermogen van stadsdieren om ook uit afvalmaterialen een habitat te creëren. Westphal ontwerpt gebruiksvoorwerpen die tijdloos en eerlijk zijn en gemaakt door vakmensen. Deze vogelhuizen zijn geproduceerd door een klein familiebedrijf in Meissen, de geboortestad van het wereldberoemde Duitse porselein. | JK
www.doreenwestphal.com

Marek van de Watering |
 Naarden, 1982
Ongetiteld, 2013,
 bruikleen van de kunstenaar

Marek van de Watering maakte zijn vogelhuis *Ongetiteld* als afstudeerproject aan de Gerrit Rietveld Academie. Het is ontstaan vanuit – wat hij noemt – een 'huis-tuin-en-keuken-drang'. Hierbij is de noodzaak om te maken sterker dan het voldoen aan artistieke criteria of aan het geven van een titel. Het lijkt een duiventil die in een schuur op een Hollands erf is gemaakt, maar waarbij iets is misgegaan. Van de Watering plaatst het werk als storend element op alledaagse plekken of in tentoonstellingen. Het object staat tussen 'kunst' en een fictieve uit de hand gelopen hobby. | NB
www.marekvandewatering.com

In tuin en park

Wouter Klein Velderman | Deventer, 1979

Soft Landing, 2014,
bruikleen van de kunstenaar

Wouter Klein Velderman studeerde aan de Gerrit Rietveld academie en volgde hierna een master aan het Sandberg Instituut. De sculpturen en installaties van Klein Velderman hebben vaak een industrieelachtig karakter. Zo geeft hij stoffen een industrieel uiterlijk of maakt industriële objecten na van andere materialen. Hij gebruikt metaal, PVC

doek en hout voor objecten die te maken hebben met transport. Hij bouwde eerder een vrachtwagen na, maakte een gigantisch kleed van 120 tenten en verpakte een echte boom in een stoffen kerktoeren. Hij haalt dingen uit hun context en biedt daarmee de mogelijkheid om nieuwe betekenissen en interpretaties van bekende materialen en objecten te ontdekken.

Momenteel is Klein Velderman ook werkzaam als sculptuurdocent aan de Rietveld Academie. Wouter Klein Velderman maakte de installatie 'Soft landing' speciaal voor deze tentoonstelling. Door het materiaal, dat bestaat uit aan elkaar genaaide stoffen 'bakstenen', lijkt het een uitbouw van een boom. | NB www.wouterkleinvelderman.com

Vincent Bos | Apeldoorn, 1980
Garden Elements, 2011-2014,
 eikenhout, gepoedercoat staal,
 ongeglazuurd porselein, oplage
 bruikleen van de kunstenaar

In de Chinese porseleinstad Jingdezhen, waar zelfs verkeerslichten van porselein zijn, kreeg Vincent Bos het idee om porselein 'uit de traditionele toepassing van servies te halen' en objecten voor buiten te ontwikkelen. Zijn afstudeerproject *Garden Elements* kan naar behoefte in verschillende vormen worden samengesteld uit onderdelen van hout, staal en porselein. Het dient om pimplen en koolmezen naar (stads)tuinen te lokken 'en op een voetstuk te plaatsen'. 'Zo zijn ze zichtbaarder en worden mensen zich bewust van wat zich in hun tuin afspeelt'. De reeks groeit nog steeds en met de productie van de muurserie zijn *Garden Elements* ook geschikt voor kleine tuinen en balkons. | JK www.vincentbos.nl

Dennis Nino Clasen | Hamburg, DE, 1977
Wolfgang S. Birdhouse (l), 2006-2007,
 geverfd hout, oplage
Bird Alarm (r), 2006-2007,
 geverfd hout, oplage
 bruikleen particuliere verzamelaar

Voor de Duitse ontwerper Dennis Nino Clasen is design niet beperkt tot vormgeving. Uitgangspunt is voor hem altijd een idee. De door hem ontworpen nestkasten *Wolfgang S. Birdhouse* en *Bird Alarm* geven luchtig commentaar op onze preoccupatie met veiligheid door controle. De titel van de als beveiligingscamera vermomde nestkast verwijst bovendien naar de Duitse politicus Wolfgang Schäuble, voormalig minister van binnenlandse zaken en verantwoordelijk voor veel antiterreurwetgeving waarvoor burgers privacy inleveren. | RvW www.studio-able.com

Frank Halmans |
 Heerlen, 1963
Bunkers, 2014,
 beton, oplage
 bruikleen van
 de kunstenaar

Frank Halmans installeerde vier miniatur-bunkers aan een boomstronk in de historische kasteeltuin. De betonnen modellen zijn losjes gebaseerd op Duitse bunkers en speciaal bedoeld voor zogenaamde holenbroeders, zoals mezen. De vrijheid en lichtheid van een vogel lijkt moeilijk te rijmen met de zwaarte en kilte van een bunker, maar deze betekenisverandering van een in wezen vertrouwd object is precies waar het Halmans om gaat. Bovendien blijken vogels zich niet door menselijke betonassociaties te laten weerhouden: in een twee jaar eerder gemaakte bunker bouwde een stel koolmezen hun nest. | JK www.frankhalmans.nl

Marnix Kleefmann | Rotterdam, 1964
Extension Cordhouse, 2012,
 kunststof, elektriciteitsnoer, oplage
 bruikleen van de kunstenaar

foto: Marnix Kleefman

Marnix Kleefmann studeerde Industrieel Ontwerpen aan de TU in Delft, hij werkt als freelance industrieel ontwerper en is docent aan de Haagse Hogeschool, opleiding Industrieel Product Ontwerpen. Binnen deze ontwerpopleiding heeft Kleefmann onder meer de minor *Sustainable Product Design* ontwikkeld. Reeds in zijn studietijd stelde Kleefmann meubels samen uit bestaande objecten, zoals de *Brabantia broodtrommelkast*, het *Tomado uitdruiplampje*, de *Tupperware vaas*, of het *Weegschaalkrukje*. Hiermee geeft hij een tweede leven aan gebruiksvoorwerpen die op grote schaal zijn geproduceerd, en massaal worden afgedankt. En laat een meesje nou net even groot zijn als de huis-tuin-en-keukenstekker... | JvM
www.marnix-rated.com

Klaas Kuiken | Sneek, 1984
Dakpanvogelhuis, 2009,
 klei, oplage
 bruikleen van de kunstenaar

Klaas Kuiken studeerde in 2010 af aan ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem. In zijn werkproces is Kuiken meer een uitvinder en ambachtsman dan ontwerper. Dit geeft hem een andere, nieuwe kijk op materiaal, techniek en het productieproces. Kuiken las in de krant dat het slecht ging met de mus, 'omdat hij niet meer kan nestelen onder de dakpannen, die tegenwoordig te goed over elkaar heen liggen'. Het leek hem mooi om vogelhuisjes op het dak te maken en de mus zo te helpen. Kuiken ontwikkelde het *Dakpanvogelhuis* volgens de normen van de Vogelbescherming. | JvM
www.klaaskuiken.nl

Tejo Remy / René Veenhuizen | Millingen, Nijmegen, 1960; Groningen, 1968,
Zonder titel, 2014,
 bruikleen van de kunstenaars

foto: René Veenhuizen

De ontwerpers Tejo Remy en René Veenhuizen werken sinds 2000 samen. Een belangrijk element in hun producten is hergebruik. Ze verwerken vaak tweedehands materialen tot iets nieuws. Allerlei materialen worden door hen weer bruikbaar gemaakt, van lompen stof tot flessen en oud meubilair. Ze experimenteren met de materialen en komen zo tot nieuwe ontdekkingen. Een bekend meubel van Tejo Remy is *Chest of Drawers*, een kast bestaande uit een stapel lades die bij elkaar worden gehouden met een riem. Het zichtbaar hergebruiken van oude materialen is een commentaar op overproductie. Speciaal voor de tentoonstelling maakten zij geperste vormen van houtsnippers. | NB
www.remyveenhuizen.nl

Jolanda Meulendijks | Vlierden, 1963
Wolkjes, 2014,
 nylondraad
 bruikleen van de kunstenaar

De objecten van Jolanda Meulendijks sluiten aan bij de poëtische lading van de tentoonstelling; het bouwen van luchtkastelen, het dromen van ogenschijnlijke onmogelijkheden. Naast de vrijheid die deze gedachtenvangers bieden met hun transparantie en het vermogen de wind door te laten, wordt een gevoel van geborgenheid opgewekt door de versmalting in de vorm waardoor er niet zomaar iets in of uit kan. Meulendijks' organische, druppelachtige vormen tonen verwantschap met de nesten van weervogels. Deze (voornamelijk) Afrikaanse zangvogelsoort vlecht een overdekt nest van plantvezels, hoog in de bomen, hangend aan takken of verscholen tussen het riet. | JK www.jolandameulendijks.nl

Met dank aan Reerink IJzerwaren

De Spullenmannen Diana Wildschut | Enschede, 1975; Harmen Zijp | Delft, 1972
Vogelperspectief, 2014,
 ballon, touw en takjes, maat

Harmen Zijp en Diana Wildschut van kunstenaarscollectief De Spullenmannen in Amersfoort maken beeldend theater vanuit een gezamenlijke voorliefde voor oude spullen. Met deze spullen is een eigen beeldtaal ontwikkeld die wordt gebruikt in verborgen (straat)theater, performances, installaties en theaterproducties. De Spullenmannen richten zich niet op één bepaald genre of kunstdiscipline, maar zoeken per project de vorm waar het idee om vraagt. Speciaal voor de opening

van de tentoonstelling Luchtkastelen hebben zijn een luchtballon voor vogels gemaakt geheel in de geest van de gebroeders Montgolfier die in 1783 hun eerste ballon oplieten in de Ardèche. We wensen hun een behouden vaart! | JvM www.spullenmannen.nl

Studenten van Hogeschool voor Kunsten Utrecht (HKU)

Melle Aussems

Amsterdam, 1992

Wiel en velg, 2014

Mensen zorgen voor veel afval, maar volgens Melle Aussems is dit niet per definitie slecht. Toen Aussems klein was leerde hij dat stekelbaarsjes graag in blikjes frisdrank hun eitjes leggen. Bij het maken van zijn vogelhuis dacht Aussems terug aan die stekelbaarsjes. Afval kan voor dieren van betekenis zijn. Hij wilde hetzelfde bereiken voor de vogels en verwerkte afval in een vogelhuis.

Jhonie van Boeijen

Nijkerk, 1992

Knock knock, 2014

Het vogelhuis van Jhonie van Boeijen is geïnspireerd op de uitdrukking 'je deur openzetten'. Mensen zetten hun deur open voor vogels, ze maken een vogelhuisje, geven hen eten en een drinkplekje. Toch heeft geen enkel vogelhuis een deur. Met haar vogelhuis wil Van Boeijen de vraag oproepen hoe wij onze deuren kunnen openzetten voor vogels als vogelhuisjes geen deur hebben.

Ricardo van Eyk

Utrecht, 1993

Zonder titel, 2014

Volgens Ricardo van Eyk worden dieren vaak vermenselijk in onze maatschappij, een voorbeeld daarvan is dat mensen huisjes bouwen voor de vrije vogel. Van Eyk vindt vogelhuisjes nutteloos aangezien een vogel zijn eigen nest kan bouwen of vinden. In zijn werk onderzoekt hij deze nutteloosheid en het menselijk gedrag op het gegeven van het vogelnest.

Swaen Harmsen

Zevenaar, 1994

De Kijkers, 2014

Swaen Harmsen constateert een bewondering vanuit mensen naar vogels. Mensen bespieden vogels als het ware. Vogels lijken een enorme vrijheid te hebben en sommige mensen dromen ervan om ook te kunnen vliegen. Harmsen draait de rollen om. Nu zijn het de vogels die de mensen bekijken en hen bespieden.

Dalida Georgiou

Athene, GR, 1991

Airhead, 2014

Dalida Georgiou gebruikt de laatste tijd papier als 'huid' voor haar sculpturen. Ze experimenteert hiermee vanwege de natuurlijke en lichte uitstraling. Het was voor haar een uitdaging om iets te maken dat past in een natuurlijke omgeving. Ze wil dat het opgaat in de omgeving.

Inga Gunnlaugs

Keflavík, IS, 1988

Animal Kingdom, 2014

Het vogelhuis van Inga Gunnlaugs is gebaseerd op haar werkproces in de sculptuurles, waarbij ze een oude herinnering ophaalde. In haar herinnering was er een aap of gorilla en mensenbenen. Ze heeft beide elementen gecombineerd om de menselijke kwetsbaarheid ten opzichte van de natuur en dieren te tonen. De gorilla sleept de mensenbenen achter zich aan.

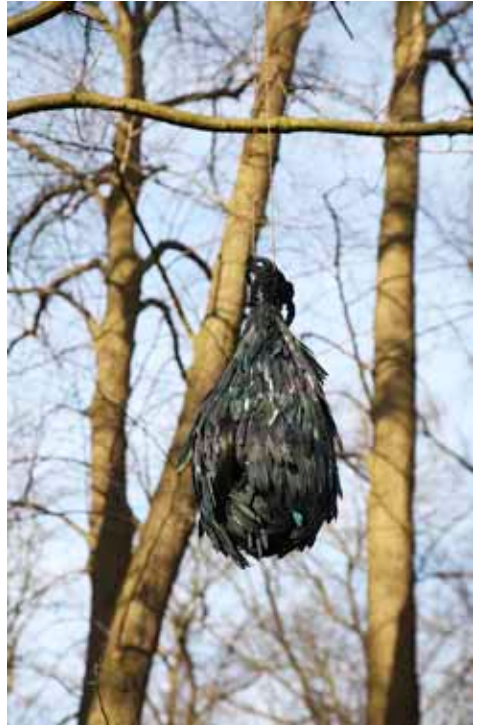

Marin Hondebrink

Almelo, 1985

Viena Gypsy, 2014

Marin Hondebrink heeft de vorm en het materiaal als uitgangspunt genomen voor haar vogelhuis. Hondebrink probeert met dit ongebruikelijke materiaal een onopvallend contrast te maken met de omgeving. Door de vormen zoveel mogelijk organisch te houden sluit het mooi aan op de boom en moet het een vergroeiing of een gezwelachtige vorm worden. Door de tijd en het weer zal dit vogelnest steeds meer met de boom gaan vergroeien. Hondebrink ziet het als een interessante fundering, waar de vogel verder aan kan bouwen.

Rosalynn van Hummel

Brummen, 1993

Uitvogelen, 2014

Rosalynn van Hummel is gefascineerd door de prachtige veren van vogels. Ze bouwde een huisje geïnspireerd op de veren, om vogels een zeer vogelachtig vogelhuisje te geven.

19

Kristjan Kalde

Tartu, EE, 1992

Zonder titel, 2014

Kristjan Kalde bouwde een vogelhuis geïnspireerd op een oud Sovjet appartementengebouw, want dit is volgens hem de ultieme vorm voor een anoniem leven in een gemeenschap. Vogelhuizen zijn normaal gesproken gebouwd voor een enkele vogel. Met een appartementengebouw voor vogels wil hij een vogelgemeenschap creëren.

Jan Tromp

Venlo, 1995

Vogelhuis, 2014

Het vogelhuis van Jan Tromp is geïnspireerd op de werkwijze van vogels. De meeste vogels gebruiken hun leefomgeving als bron voor materiaal voor hun nesten. Tromp gebruikte zijn eigen omgeving als bron om een nest te maken voor vogels.

Jonathan Straatman

Baarn, 1990

I don't blame the world as I see it,

I blame the world as I imagine it, 2014

Jonathan Straatman vindt zijn inspiratie in het kijken op zich. Zien is objectief, maar het wordt gestuurd door de overtuigingen van het individu en dat wat de geest bezighoudt. Dit beïnvloedt de interpretatie van de gebeurtenissen in het dagelijks leven. De wereld zoals je die ziet, wordt beïnvloedt door jouw verbeeldingskracht. Dat wat je denkt te zien, is vaak niet eens hetzelfde als wat je oog objectief gezien waarneemt. Dat wat je bezighoudt, beïnvloedt je vermogen van waarnemen.

Pien Verheijen

Utrecht, 1990

Hillbilly Birdhouse, 2014

Pien Verheijen wil trekvogels een huisje geven dat zij mee kunnen nemen als ze emigreren. Ze maakte een kleine 'mobile home' inclusief knusse veranda, zodat de vogels op een zwoele zomeravond buiten kunnen zitten.

Ellis Veth

Gorinchem, 1993

Laatste vogeltrek, 2014

Ellis Veth creëerde niet een plek voor levende vogels, maar voor een dode vogel. Een vogelhuisje is een plek waar het leven begint, eieren komen uit, jonge vogels worden opgevoed en vliegen uiteindelijk het nest uit op zoek naar hun eigen plekje. In het kwetsbare leven van vogels kan elk moment het laatste zijn. Om vogels te helpen maken mensen huisjes waar ze veilig en ongestoord kunnen leven. Maar de dood blijft onvermijdelijk en voor deze dode mus maakte Veth een veilig plekje.

Timothy Voges

Curaçao, 1993

Mouthbrooder, 2014

Toen Timothy Voges zijn vogelhuis maakte kwam het woord muilbroeder in hem op. Muilbroeders zijn dieren die zorg dragen voor hun kroost, ofwel eieren of jongen, door ze voor lange tijd in hun mond te houden. Voges maakte een vogelhuis in de vorm van het hoofd van een man, omdat de mens voor vogels zorgt. Ze bieden vogels een schuilplek en broedplaats, zodat de jongen uiteindelijk de weide wereld in kunnen. Die zullen op hun beurt weer een nest bouwen en voor nieuw kroost zorgen, als de cirkel van het leven.

Renske van der Waal

Arnhem, 1988

Nature shits on our food, 2014

Het vogelhuis van Renske van der Waal verwijst naar voedsel waarin weinig voedingswaarde zit, zoals: friet en suikerhoudende middelen. De onwetendheid over de schadelijke kant van de ongezonde dingen die men eet is volgens Van der Waal vergelijkbaar met de onwetendheid van vroeger op het gebied van roken. Net als roken kan ook overmatig suikerinname de kans op kanker verhogen. Met dit werk wil Van der Waal de bewustwording van dit sociaal geaccepteerde gezondheidsrisico vergroten.
www.renskevanderwaal.com

Hilke Walraven

Heumen, 1994

Poppenhuis voor vogel, 2014

Hilke Walraven maakte een poppenhuis voor vogels waarin de buitenwereld naar binnen wordt gebracht. Ze wil vogels hiermee een winddicht huis bieden, om hen te beschermen tegen wind en kou, maar tegelijkertijd het gevoel van buiten combineren met de typisch menselijke huiseeljkheid.

Jep Weyzig

Brederwiede, 1974

Colour crazy, 2014

bruikleen van de kunstenaar

Jep Weyzig voelt zich in hart en nieren schilder en kwam hierdoor op het idee om vogelhuisjes in de vorm van verfpotten te maken. Hij koos voor felle kleuren zodat de huisjes van grote afstand zichtbaar zijn. Het liefst zou hij willen dat er kleine felgekleurde vogeltjes in gaan wonen en broeden, zodat er een soort samensmelting van huis en vogel ontstaat.

Bo Wen

Taiyuan, CN, 1985

Gift, 2014

Volgens Bo Wen zijn vogels beter in het bouwen van huizen dan mensen. Vogels zijn kleine genieën die gebruik kunnen maken van hun vleugels en bek bij het bouwen van hun huis. Toch blijven mensen vogelhuisjes bouwen. Zo ook Wen, die vogels kerstachtige objecten als vogelhuis schenkt, terwijl ze zich ervan bewust is dat zijzelf ze misschien meer waardeert dan de vogels.

Bente Wilms

Venlo, 1994

Sticking Membrane,
2014

Het kinderliedje 'Bouw nooit een nest van kauwgom' van Annie M.G. Schmidt inspireerde Bente Wilms om juist wél een nest van kauwgom te bouwen. Het dunne vlies dat ontstaat bij het uitrekken van kauwgom deed haar sterk

denken aan het vlies om het eiwit van een ei. Dit aspect is het onderwerp geworden van haar werk: twee eitjes in een vliesachtig nest.

Teksten bewerkt door NB

Colofon

Tentoonstelling Luchtkastelen, 2 april – 31 augustus

Samengesteld door

Judith van Meeuwen (gastcurator) en
Rik van Wegen (conservator)

Teksten

Nynke Besemer (NB), Jantine Kremer (JK),
Judith van Meeuwen (JvM), D.H. (Rik) van Wegen (RvW)

Vormgeving

Liesbeth Thomas, t4design

Fotografie

Robbert Roos

Drukker

Drukkerij Ten Herkel, Loosdrecht

Met dank aan

Alle kunstenaars en vormgevers, bruikleengevers en fondsen. Van HKU: Eugene Jongerius, Danny Foolen en deelnemende studenten. Van Kasteel-Museum Sypesteyn: Pim de Lange, Huib Tijssens, Henny van der Wilt, Joop Zuiderwijk. Van Kunsthal KAdE: Nynke Besemer, Udo Feitsma, Naut Janszoon, Jantine Kremer, Mirjam Jeurissen, Rob Jonker, Robbert Roos. Van Kasteel Groeneveld: John Klok, Aad van Wegen, Steven Westers. Van Vogelbescherming Nederland: Lars Soerink. En verder: Marijn van Meeuwen, Liesbeth Thomas, Margreet Wolters.

Deze tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door:

23

kfHein, fonds

Rabobank

SYPHE STEIN